

Hvorfor velger elever på videregående skole programfaget psykologi?

Mari Veierud Busch

ABSTRAKT

Psykologi er blitt et svært populært programfag blant elever på studiespesialiserende utdanningsprogram. Det er tre hypoteser om hvorfor elever velger psykologi: (1) At det er et fag det er lett å få gode karakterer i, *rigour hypothesis*, (2) at elever med psykiske utfordringer velger faget som verktøy for selvterapi, *therapy hypothesis*, og (3) at faget velges fordi det oppfattes som et interessant fag, *sexy subject hypothesis*. I denne studien er det gjort en hybrid tematisk analyse av 196 tekstsvar, samlet inn i skoleårene 2017–2018 til 2020–2021 fra 157 elever, om hvorfor de har valgt psykologi. 103 av elevene har ikke hatt faget tidligere, mens 54 har ett års erfaring med faget. Henholdsvis 83,5 og 90,7 prosent oppgir å ha valgt faget på bakgrunn av interesse, mens 4,9 og 5,6 prosent oppfatter det som et lett fag. 8,7 og 3,7 prosent har valgt faget som følge av egne psykiske utfordringer. I denne studien er det videre undersøkt hva det er i psykologifaget elevene finner interessant. I tillegg til at elevene uttrykker en generell interesse for psykologifaget, oppgir de at de oppfatter faget som relevant for eget liv både med tanke på å forstå seg selv, å samhandle med andre, som forberedelse til fremtidig studie/yrke og for å lære mer om psykisk helse.

Nøkkelord: psykologi; videregående skole; utdanning; interesse; relevans

Mari Veierud Busch,
UiT Norges arktiske
universitet, Norge,
e-post: mari.v.busch@uit.no

ABSTRACT

Why psychology is a popular choice in upper secondary school in Norway

Psychology is a popular subject among students in upper secondary school. There are three hypotheses on why students choose psychology: (1) The subject is perceived to be an easy subject, «Rigour hypothesis», (2) students use the subject as a form of self-therapy, «Therapy hypothesis», and (3) interest in the subject content, «Sexy subject hypothesis». In this study, 196 short texts from 157 students stating their motivation for choosing psychology were collected from school year 2017–2018 to 2020–2021 and analysed using a hybrid

thematic method. For students who have no previous experience with the subject ($n = 103$), 83.5 per cent chose the subject out of interest, 4.9 per cent perceived it as an easy subject, and 8.7 per cent expressed that they chose the subject due to mental health challenges. For students with one year experience ($n = 54$), the choice was motivated by interest for 90.7 per cent of the students, while 5.6 per cent chose it because they perceived it as an easy subject, and 3.7 per cent chose the subject due to mental health challenges. In this study, it is further investigated what it is in psychology that the students find interesting. In addition to the students expressing a general interest in the subject of psychology, they state that they perceive the subject as relevant to their own lives both in terms of understanding themselves, interacting with others, as preparation for future study/profession and to learn more about mental health.

Keywords: *psychology; upper secondary school; education; interest; relevance*

Introduksjon

Programfaget psykologi ble første gang tilbudt skoleåret 2009–2010. Det første året det ble gitt undervisning i psykologi etter innføringen av læreplanverket for Kunnskapsløftet 2006 (LK06), ble det satt til sammen 432 standpunktkarakterer i psykologi 1 og 2 (Utdanningsdirektoratet, 2022). For skoleåret 2020–2021 var tallet på standpunktkarakterer økt til 16 367, der henholdsvis 9 573 ble satt i psykologi 1 og 6 794 i psykologi 2 (Utdanningsdirektoratet, 2022). Det eneste programfaget i studiespesialiserende utdanningsprogram hvor det ble satt flere standpunktkarakterer enn i psykologi 1 skoleåret 2020–2021, var i sosiologi og sosialantropologi. Der ble det satt 10 937 standpunktkarakterer skoleåret 2020–2021, mens det ble satt 10 108 skoleåret 2009–2010 (Utdanningsdirektoratet, 2022). Psykologi er det programfaget som i perioden 2009–2021 har hatt klart størst økning i antall standpunktkarakterer som er satt (m.a.o. antall elever som har fullført faget).

Økningen i antall elever i videregående skole som velger psykologi som et av sine studieretningsfag henger ikke kun sammen med elevenes interesse, men også skolens tilbudsstruktur. I skoleåret 2020–2021 ble psykologi 1 og/eller 2 tilbudt ved 235 av landets 340 skoler med studieforberedende utdanningsprogram (Utdanningsdirektoratet, 2022). Det er altså på få år etablert tilbud om undervisning i faget ved nærmere sytti prosent av landets videregående skoler med studiespesialiserende utdanningsprogram.

Psykologi 1 og 2 er begge «femtimmersfag», der det i gjennomsnitt er fem undervisningstimer i faget per uke. Fagene bygger ikke på hverandre, slik eksempelvis programfagene kjemi 1 og 2 og fysikk 1 og 2 gjør, men er uavhengig av og komplementerer hverandre. Noen skoler alternerer derfor mellom fagene psykologi 1 og 2, slik at disse tilbys annethvert år. Bredden i skolefaget psykologi reflekterer noe av bredden i psykologi som fagfelt og har vist seg å appellere til elever i videregående skole.

Trenden med økende interesse for psykologifaget blant ungdom i videregåendealder er ikke unik for Norge, men ses også ellers i Europa (Jacobsen & Diseth, 2020; Jarvis, 2011b; Ofsted, 2015; Sokolová, 2021; Sokolová & Williamson, 2020; Walker,

2010). Da skolefaget psykologi fikk et stort oppsving i popularitet i Storbritannia ved inngangen til 2000-tallet, skapte dette diskusjoner om hvorvidt elevene valgte faget av taktiske hensyn. Bakgrunnen for diskusjonen var at det ble hevdet at psykologi var et fag det var lett å få gode karakterer i, noe som i Storbritannia er blitt tilbakevist ved flere anledninger (e.g., Jarvis, 2011a; Morris, 2003; Walker, 2010).

I forbindelse med diskusjonene omkring psykologifagets popularitet blant skoleelever i alderen 14–19 år i Storbritannia, har Jarvis (2011b) foreslått tre hypoteser om hvorfor faget er så attraktivt: *rigour hypothesis*, *sexy subject hypothesis* og *therapy hypothesis*. *Rigour*-hypotesen forklarer fagets popularitet med at psykologi er et lett fag, altså et fag det er lett å få gode karakterer i, og som derfor lettere gir adgang til høyere utdanning. *Sexy subject*-hypotesen er knyttet til interessen for innholdet i faget, og forklarer fagets popularitet med at det er faget i seg selv som er attraktivt. Den siste hypotesen, *therapy*-hypotesen, forklarer elevenes valg av skolefaget psykologi som en følge av elevenes egne psykiske utfordringer, og at faget velges som verkøytøy for selvterapi.

Der karakterer i fag er brukt som objektive mål for hvor lett eller vanskelig psykologi er sammenlignet med andre fag, er det lite støtte for hypotesen om at det er et lett fag eller lettere fag enn andre fag (Jacobsen & Diseth, 2020; Jarvis, 2011a; Morris, 2003). I karakterstatistikken for norsk videregående skole for skoleårene 2018–2019 (før covid-19) og 2020–2021 fremstår ikke psykologi som et fag man får uforholdsmessig gode karakterer i. I 2018–2019 oppnådde elevene i gjennomsnitt karakteren 4,5 og 4,4 til standpunkt i henholdsvis psykologi 1 og 2 (Utdanningsdirektoratet, 2022). Til sammenligning oppnådde elevene i videregående opplæring i gjennomsnitt karakteren 4,5 i teknologi og forskningslære 2, 4,4 i rettslære 1 og 4,4 i fysikk 1 (Utdanningsdirektoratet, 2022). Gjennomsnittlig standpunkt karakter for programfag på studieforbereende utdanningsprogram (til sammen 51 fag) var samme år 4,4. I 2020–2021 var gjennomsnittlig standpunkt karakter 4,6 i psykologi 1 og 4,5 i psykologi 2, og gjennomsnittet til standpunkt for alle programfag var 4,5 (Utdanningsdirektoratet, 2022).

Elevenes subjektive opplevelse av skolefaget psykologi peker i samme retning som de mer objektive målene. Hverken norske, slovakiske eller engelske elever vurderer psykologifaget som et lett fag (Jacobsen & Diseth, 2020; Sokolová, 2021) eller et fag som er lettere enn andre fag (Banyard & Duffy, 2014; Jacobsen & Diseth, 2020) etter å ha hatt faget. Tvert imot oppfattes psykologifaget som både vanskeligere og mer arbeidskrevende enn andre fag (Banyard & Duffy, 2014; Hirschler & Banyard, 2003, referert i Walker, 2010, s. 47). I motsetning til engelske elever og til tross for at slovakiske elever ikke opplever psykologi som et lett fag, vurderer de slovakiske elevene likevel andre fag som vanskeligere enn psykologi (Sokolová, 2021). Ifølge Sokolová (2021) kan dette forklares med forskjeller i landenes utdanningsystemer, læreplaner og vurderingsformer. I Slovakia er psykologifaget orientert mot personlig utvikling, mens det i England vurderes som et vitenskapsfag (Sokolová, 2021). Psykologifaget i norsk skole kan sammenlignes med det engelske.

Mens det er lite støtte for at psykologi er et lett fag, støttes hypotesen om at elevene velger psykologifaget primært på bakgrunn av interesse for faget av flere studier. Interessen for psykologi ser ikke ut til å avta, men holder seg på et stabilt, høyt nivå. Av 624 norske psykologielever sier 85,7 prosent seg veldig enige eller enige i påstanden om at de har valgt psykologi fordi det er et interessant fag og at psykologi er mer interessant enn andre fag (Jacobsen & Diseth, 2020).

Norske psykologielever skiller seg ikke fra andre elever i Europa med hensyn til interesse for faget. I 2001 uttrykte 80,2 prosent av britiske elever at psykologi er mye mer eller mer interessant enn andre fag, mens 76,1 prosent uttrykte det samme i 2012 (Banyard & Duffy, 2014). Også Hirschler og Banyard (2003, referert i Jarvis, 2011b, s. 3) fant at 80 prosent av 454 elever med psykologi som skolefag mente at faget var mer interessant enn andre fag. Tilsvarende svarte 90 prosent av 1 498 elever fra ulike europeiske land i en nettbasert spørreundersøkelsen at de opplever psykologifaget som veldig eller ganske interessant (Augustin & Williamson, 2012). Interessen for skolefaget psykologi er altså høy på tvers av landegrensener og ser ikke ut til å avta.

At psykologielever sier seg enige i at psykologi er et interessant fag, er ikke tilstrekkelig til å kunne si noe om hva denne interessen dreier seg om. Walker (2004, referert i Jarvis, 2011b, s. 2–3) grupperte derfor svarene han fikk fra sine elever på spørsmålet «Hvorfor har du valgt å studere psykologi?» i fem underkategorier av interesse: «interesse for mennesker», «interesse for faget», «nyhetsinteresse», «kariereinteresse» og «personlige utfordringer», og fant at interesse for faget var det som ble vurdert som viktigst når disse ble rangert av elever med erfaring i faget og nest viktigst av lærere.

Personlige utfordringer som årsak til interesse må sies å delvis overlappe med hypotesen om at psykologi velges som verktøy for selvterapi. I Walkers materiale av elevsvar, oppgav 21 prosent ved oppstart av undervisning personlige utfordringer som årsak til at de valgte faget (2004, referert i Walker, 2010, s. 48). Likevel er denne årsaken rangert av lærere og erfarne elever som minst viktig for interessen for faget (Walker, 2004, referert i Jarvis, 2011b, s. 2–3).

Lignende funn knyttet til valg av psykologifaget på bakgrunn av psykiske utfordringer eller problemer er gjort av Jacobsen og Diseth (2020), der 15 prosent av elevene i et utvalg av norske psykologielever er enige i påstanden om at de har valgt psykologi for å håndtere egne psykiske utfordringer. Det er imidlertid kun 5,6 prosent som oppgir at de er svært enige i denne påstanden (Jacobsen & Diseth, 2020). Samtidig svarer 5,1 prosent av elevene at de er svært enige i at de har valgt faget for å forhindre eller forebygge egne psykiske problemer, mens like i overkant av 80 prosent av elevene er enige eller svært enige i utsagnet om at de har valgt psykologi fordi de ønsker å lære mer om psykisk helse (Jacobsen & Diseth, 2020). Det er derfor en liten, men betydelig andel elever som vurderer psykologi som et redskapsfag for håndtering og forebygging av egne psykiske utfordringer og problemer, men en vesentlig større andel som ønsker å lære mer om psykisk helse. Selv om flertallet av elevene gir uttrykk for at de er uenige eller svært uenige i at de har valgt faget for å håndtere egne psykiske

utfordringer (Jacobsen & Diseth, 2020), synes dette å være en viktig årsak for å velge faget for en av fem elever. At faget anses som verktøy for selvterapi, kan derfor ikke avvises som en mulig forklaring på hvorfor elevene velger programfaget psykologi.

Mens psykiske utfordringer rangeres av lærere og erfarne elever som den minst viktige årsaken til å velge psykologi, rangerer lærere interesse for mennesker som den viktigste grunnen til at elevene velger faget (Walker, 2004, referert i Walker, 2010, s. 48). Erfarne elever rangerer selv dette som den nest viktigste årsaken til å velge faget (Walker, 2004, referert i Walker, 2010, s. 48). Lignende resultater rapporteres av Jacobsen og Diseth (2020), der 76,9 prosent av elevene er enige i at de har valgt faget fordi de er interessert i andre mennesker og ønsker å forstå andre mennesker bedre. Tilsvarende oppgir 83,3 prosent av europeiske ungdommer som har psykologi som skolefag, at faget er nyttig for å forstå andre mennesker (Augustin & Williamson, 2012), og både slovakiske og engelske psykologielever mener at psykologi blant annet vil gi dem en bedre forståelse av andre mennesker og gjøre dem bedre i stand til å løse mellommenneskelige konflikter (Sokolová, 2021).

Til tross for psykologifagets popularitet, der årsaken til dette framstår som mangefasettert, er det gjort relativt få studier av hvorfor stadig flere elever i videregåendealder velger psykologi. Av studiene som er gjort, er det kun en som er gjennomført i Norge. Med unntak av Walkers studie (2004, referert i Walker, 2010), er studiene primært kvantitative ved at datagrunnlaget er fra undersøkelser der psykologielever blir bedt om å markere på en skala for i hvor stor grad de er enige eller uenige i utsagn om faget eller utsagn om hvorfor de har valgt faget (Augustin & Williamson, 2012; Jacobsen & Diseth, 2020; Sokolová, 2021) eller velge forhåndsdefinerte svar på hvorfor de har valgt psykologi eller hvorfor faget er interessant (Banyard & Duffy, 2014; Walker, 2004, referert i Walker, 2010). En annen begrensning er at undersøkelsene, med unntak av Walker (2004, referert i Walker, 2010), utelukkende er gjennomført etter at elevene har fått erfaring med faget. Elevenes subjektive forventninger om hva psykologifaget er, antas å påvirke deres motivasjon for å velge faget, men forventningene til faget er ikke nødvendigvis sammenfallende med hva faget reelt sett er. Da psykologielever i Storbritannia fikk direkte spørsmål om skolefaget psykologi var som forventet, svarte 28,1 prosent av elevene at det var annerledes enn forventet, og kun 19,7 prosent svarte at det i stor grad var som forventet (Banyard & Duffy, 2014). Svarene elevene gir etter å ha erfart hva faget er kan derfor avvike fra hva de ville svart før de har hatt faget som skolefag, og gjennom det justert sine forventninger. Formålet med denne studien er å imøtegå disse begrensningene ved tidligere studier ved å gjøre en hybrid tematisk analyse (Robinson, 2022) av 196 fritekstsvarene skrevet av 157 elever for å undersøke (1) hva elevenes motivasjon er for å velge psykologi som fag på videregående før de har erfaring med faget og uten at det legges føringer for hva de kan svare og (2) om elevenes motiver endrer seg etter at de har hatt faget i ett år og velger det for ytterligere ett år. Materialet er samlet inn over en periode på fire år, fra 2017–2018 til 2020–2021. Det er derfor også interessant å undersøke om (3) elevenes motivasjon på gruppenivå for å velge faget har endret seg i løpet av denne fireårsperioden.

Metode

Datagrunnlag

Materialet i denne studien består av 196 fritekstsvare fra 157 elever i videregående skole om deres motivasjon for å velge programfaget psykologi. Omfanget av fritekstsvarene varierer fra to–tre stikkord til sammenhengende tekster på inntil en (håndskrevet) side. De fleste av svarene består av en til fem setninger.

Tekstene er samlet inn fra i alt åtte ulike grupper av elever over en periode på fire år, fra skoleåret 2017–2018 til og med skoleåret 2020–2021. 46 tekster ble skrevet i 2017–2018, 54 i 2018–2019, 44 i 2019–2020 og 52 i 2020–2021. Fritekstsvarene er skrevet av elevene i første undervisningstime, altså ved oppstart av skoleåret og før de har hatt undervisning i faget det aktuelle skoleåret. Utvalget består av 26,8 prosent ($n = 42$) gutter og 73,2 prosent ($n = 115$) jenter. Nasjonalt er fordelingen av jenter og gutter som har standpunktarakter i psykologi 1 eller 2 fra og med skoleåret 2017–2018 til og med 2020–2021 26,1 prosent ($n = 16\ 021$) gutter og 73,9 prosent ($n = 45\ 431$) jenter (Utdanningsdirektoratet, 2022). Utvalget er derfor representativt med hensyn til kjønnsfordelingen man ser i faget nasjonalt.

103 elever (70 avangselever og 33 elever i 2. klasse) har skrevet fritekstsvare *kun* ved oppstart av første år med faget og 15 elever *kun* ved oppstart av andre år med faget, mens 39 elever har skrevet fritekstsvare om sin motivasjon for å velge psykologi ved oppstart av skoleåret *både* første og andre år med faget. Av de femten elevene som har skrevet fritekstsvare kun ved oppstart av andre år med faget, har sju elever hatt sitt første år med psykologi enten ved en annen skole/utveksling eller med en annen lærer. De øvrige åtte elevene har av ulike årsaker ikke vært til stede ved oppstart av faget første år de hadde psykologi.

I alt er det 142 fritekstsvare fra elever som ikke tidligere har hatt psykologi som skolefag, heretter omtalt som «noviser», og 54 fra elever som tidligere har hatt ett skoleår med undervisning i psykologi, heretter omtalt som «erfarne». Gruppen på 39 elever som har skrevet fritekstsvare om sin motivasjon for å velge faget både første og andre år overlapper med begge de to andre gruppene (novisene og de erfarne). Den sistnevnte gruppen vil bli behandlet som enten noviser eller erfarne i presentasjonen av resultatene og diskusjonen av disse, men vil ikke samtidig bli behandlet som både noviser og erfarne bortsett fra der det undersøkes om disse elevenes motiver for å velge psykologi endrer seg med erfaring.

Innsamling og behandling av data

I første undervisningstime i psykologi ble elevene bedt om å skrive en tekst der de skulle gjøre rede for motivene sine for å velge faget. De ble bedt om å være så ærlige som mulig om hvorfor de hadde valgt faget og ble forsikret om at innholdet i teksten ikke ville være hverken til fordel eller ulempe for dem i den videre undervisningen. Det ble ikke gitt instruksjoner om innhold i eller omfang av teksten ut over dette.

Det ble åpnet for at elevene kunne levere blankt, og enkelte benyttet seg av denne muligheten. Noen elever valgte altså ikke å oppgi hva som var deres motivasjon for å velge faget.

Materialet er samlet inn av artikkelforfatteren, som også var elevenes faglærer i psykologi på det tidspunktet tekstene ble skrevet. At det er artikkelforfatter, i kraft av å være elevenes faglærer, som har bedt elevene svare på dette spørsmålet, kan ha påvirket hvordan elevene har valgt å svare på spørsmålet, og de kan ha tilpasset svarene sine til det de har tenkt at læreren ønsker som svar. Formålet med tekstene da de ble skrevet, var å tilpasse undervisningen til elevene og elevgruppene på bakgrunn av det de oppgav som motivasjon for å velge faget. Dette ble elevene opplyst om før de skrev teksten.

Siden tekstene nå brukes til et annet formål enn de i utgangspunktet var ment for og brukt til, er de etiske sidene ved å bruke elevenes tekstsvare i forskning drøftet internt med kolleger og med skoleleder på skolen hvor materialet er samlet inn. Ytterligere hensyn knyttet til databehandling og personvern er drøftet med NSD (nå Sikt).

Tekstene er i hovedsak håndskrevet og påført navn og årstall. På enkelte av tekstene er det også påført klasse. Ved transkribering og elektronisk lagring av tekstene, er elevene anonymisert ved at navn, klasse og eventuelle personidentifiserende opplysninger er utelatt fra tekstene. Forut for transkribering er det notert ned hvorvidt tekstene er skrevet av elever med eller uten erfaring i faget (første eller andre år med psykologi), klassetrinn (vg2 eller vg3) og om teksten er en av to tekster (tekst skrevet første og/eller andre år) eller ikke. Dette er gjort for å kunne undersøke eventuelle endringer i motivasjon på gruppenivå for elever før og etter de har erfaring med faget og for å unngå pseudoreplikasjon.

Analyse av tekstsvare

I analysen av tekstsvare er det anvendt hybrid tematisk analyse som kombinerer deduktiv og induktiv analyse av materialet. Metoden egner seg for analyse av et relativt omfattende materiale av korte tekstsvare, da den blant annet gir mulighet for å undersøke frekvenser av temaer i materialet (Robinson, 2022). Frekvenser av temaer kan videre brukes til å sammenligne ulike grupper, i dette tilfellet novisers kontra erfarne elevers motivasjonen for å velge psykologi, og for å avdekke tendenser og utvikling over tid.

En av styrkene ved hybrid analyse er at den kan bidra til å utvide kunnskapsgrunnlaget når eksisterende kunnskapsgrunnlag om et fenomen er mangelfullt eller kun delvis belyser fenomenet (Robinson, 2022). Tidligere studier av hvorfor elever på videregående nivå velger psykologi som fag, er primært gjennomført som undersøkelser med spørsmål med lukkede svaralternativer. Dette begrenser svarene som kan gis til de som er forhåndsdefinerte, og åpner ikke for å kunne undersøke andre forklaringer.

Videre vurderes en innledende deduktiv tilnærming til materialet som hensiktsmessig siden det allerede eksisterer tre hypoteser om hvorfor elevene velger psykologi som fag: «interesse for faget», «selvterapi» og «lett fag» (*sexy subject, therapy and rigour*) (Jarvis, 2011b). Disse tre ble derfor valgt som konstrukt og var styrende for den første, deduktive fasen av analysen. Samtidig vil ikke en utelukkende deduktiv analyse av materialet gi samme mulighet for ny innsikt som induktiv analyse vil kunne gi. Gjennom en kombinasjon av deduktiv og induktiv analyse av tekstene, der konstruktene orienterer kodingen av meningsinnholdet i tekstene, men samtidig tillater revidering av de overordnede temaene som utgjør konstruktene, og identifi- sering av undertemaer gjennom induktiv analyse, vil andre motiver elevene har for å velge faget kunne bli avdekket.

En hybrid analysemetode egner seg derfor i denne sammenhengen for å avdekke motiver som ikke kommer fram i studier der det er gjennomført undersøkelser med spørsmål med lukkede svaralternativer, samtidig som det muliggjør sammenligning av funn med eksisterende empiri. Siden det også er ønskelig å undersøke om elevenes erfaring med faget påvirker deres motivasjon for å velge psykologi, er det nødvendig å kunne gjøre en sammenligning av motiver for å velge faget for elever uten erfaring med faget (noviser) og elever med erfaring (erfarne). Dette kan gjøres ved å sammenligne frekvensene av temaer i novisenes tekster med frekvensene av temaer i de erfarne elevenes tekster.

Robinson (2022) beskriver tematisk analyse for korte tekstsvaer gjennom åtte faser, A–H. Fase A–B er knyttet til valg av konstrukt på bakgrunn av eksisterende kunnskapsgrunnlag, grundig gjennomlesning av tekstmaterialet og skriving av notater til dette. Fase C–D består i å kode meningsinnholdet i tekstene, støttet av notatene fra de første fasene, og å eventuelt revidere valgte konstrukt samt knytte sammen tekst og temaer i en tabell. I fase C–D i denne studien ble tekstene kodet og kodene organisert i klynger etter meningsinnhold. Videre ble kodene i klyngene kategorisert som temaer og undertemaer, før de ble navngitt. Konstruktet «interesse for faget» ble i denne fasen vurdert som for smalt, og det ble derfor erstattet med konstruktet «interesse» for å favne alle kodene knyttet til interesse som overordnet tema.

Det ble videre formulert undertemaer på bakgrunn av klyngene av koder knyttet til interesse: «interesse for faget» (kunnskapsinnhold), «mellommenneskelige forhold» (kunnskap og ferdigheter knyttet til å forstå og samhandle med andre mennesker), «egen hverdag» (kunnskap og ferdigheter som kan brukes i egen hverdag/eget liv), «fremtidig studium/yrke» (kunnskap og ferdigheter som oppleves relevant for fremtidig studium eller yrke) og «mental/psykisk helse» (kunnskap om hva det er, forebygging og hvorfor noen har/får psykiske utfordringer, vansker og lidelser). I enkelte av tekstene brukes mental helse og psykisk helse om hverandre, mens mental helse i andre tekster brukes om god psykisk helse, mulig inspirert av begrepet mental styrke, og psykisk helse brukes ensbetydende med dårlig psykisk helse. Teamet mental/psykisk helse rommer både kunnskap om og styrking av mental helse, om forebygging av psykiske utfordringer og lidelser samt hva psykiske lidelser er og hva de skyldes.

Undertemaet inkluderer ikke utfordringer med egen psykisk helse. Utfordringer med egen psykisk helse sorterer under konstruktet «selvterapi».

Fase D ble gjennomført to ganger, først med de reviderte overordnede konstruksjonene, før undertemaene knyttet til interesse ble tabulert for seg. Overordnede temaer og undertemaer ble tabulert ved å føre inn 1 eller 0 for hvert enkelt overordnet tema og undertema (sortert i kolonner) for hver av tekstene (sortert i rader). Tabell 1 viser representative eksempler på elevsvar og tabulering av disse for undertemaene i konstruktet «interesse».

Tabell 1. Eksempler på fritekstsvar og tabulering av undertemaer til konstruktet «interesse». Deler av enkelte tekstsvar er utelatt i forbindelse med transkribering og elektronisk lagring av materialet for anonymisering av elevene.

	Interesse for faget	Mellom- menneskelige forhold	Egen hverdag	Fremtidig studium/ yrke	Mental/ psykisk helse
«Jeg valgte psykologi 1 fordi jeg tenkte at det kom til å bli interessant samtidig som det holdt det utfordrende uten å bli for tørt.»	1	0	0	0	0
«Jeg tenkte også at psykologi 1 ville bli et spennende og utfordrende fag. Jeg er også generelt interessert i psykologi så psykologifaget var alltid planen min å ta.»	1	0	0	0	0
«Det som omhandler mennesket er noe jeg interesserer meg for å gleder meg til å lære noe nytt som jeg interesserer meg for. Jobbe så godt jeg kan for å få best mulig nytte av faget i hverdagen og videre utdanning. Psykologi er en generell interesse som jeg har lest litt om hvertfall de ulike typene.»	1	0	1	1	0
«Har veldig lyst til å jobbe innenfor psykiatrien, og dermed tenker jeg at dette faget var en fin start og det var faget jeg fikk størst interesse for. Jeg ønsker å lære og bli bedre når det kommer til den psykisk helsen. Og forskjellige kommunikasjonsevner. Alt virker selvfølgelig spennende. Tror dette vil gi meg et lite grunnlag før universitetet.»	1	1	0	1	1
«Min motivasjon for å ta faget er ganske bra da psykologi er noe som interesserer meg og noe jeg kanskje kommer til å fortsette å studere.»	1	0	0	1	0

(Forts.)

Tabell 1. (Forts.)

	Interesse for faget	Mellom- menneskelige forhold	Egen hverdag	Fremtidig studium/ yrke	Mental/ psykisk helse
«Motivasjonen for å ta dette faget for meg er at jeg lenge har vært interessert i psykologi, og er nysgjerrig på hva det handler om. Jeg har lyst å lære mere om det, enn det lille jeg allerede vet.»	1	0	0	0	0
«Mental helse er viktig. Vil lære mer om det for å kunne normalisere det å snakke mer åpent om mental helse.»	0	0	0	0	1
«Min motivasjon for dette faget er å sitte igjen med mye ny kunnskap i vår når vi er ferdig på skolen. Jeg er veldig interessert i mental helse blant annet, så det er en motivasjon i seg selv.»	1	0	0	0	1
«Jeg valgte psykologi fordi de virker interresant og det kan være nyttig hvis jeg kommer inn på politihøgskolen som er mitt mål etter [...]»	1	0	0	1	0
«Jeg synes psykologi er spennende og ønsker å kunne studere videre i psykologi etter vidregående».	1	0	0	1	0
«Jeg har lest bøkene til han Erik Bertrand som er psykolog/ mentaltrener. Jeg driver selv mye med trening som har med psykologi å gjøre. F. eks: Hvordan tenker vi når vi presser oss på tredemølla eller har intervall på sykkel. Det handler mye om hvordan vi tenker, å det synes jeg er veldig spennende!!»	0	0	1	0	0
«Jeg er veldig motivert for dette faget da psykologi er noe som interesserer meg. Både fordi jeg er nysgjerrig på meg selv og min atferd, men også på de andre som er rundt meg.»	1	1	1	0	0
«Jeg vil gjerne kunne bruke det jeg lærer i psykologien til å forbedre min forståelse av enkeltmennesker og om enkeltmenneskets omgåelse av andre. I tillegg å få bedre oversikt over hvordan jeg fungerer personlig, hva som påvirker meg selv om hva som påvirker andre.»	0	1	1	0	0

	Interesse for faget	Mellom- menneskelige forhold	Egen hverdag	Fremtidig studium/ yrke	Mental/ psykisk helse
«Psykologi for meg er et interessant fag, jeg tar det fordi jeg er nysgjerrig på hvordan vi mennesker fungerer i ulike sosiale sammenhenger, jeg er nysgjerrig på hvorfor vi speiler hverandre og hvorfor vi er så opptatt av å passe inn og bli likt. Ikke nok med at jeg er nysgjerrig har jeg planer om å studere enten lektor eller psykologi etter [...] å ser da at dette faget er noe som kan hjelpe meg i både yrket som lærer og yrket som psykolog. Jeg tror også dette er et fag jeg kommer til å trives med og være flink i.»	1	1	0	1	0

I fase F–H ble tabellene fra fase D brukt til å regne ut frekvensen av overordnede temaer og undertemaer. Frekvensen av overordnede temaer og undertemaer er regnet ut som kollonnesum for hvert av temaene. Flere av tekstene der interesse er angitt som motivasjon for å velge faget inkluderte mer enn ett undertema. Summen av disse kolonnesummene er derfor høyere enn summen av tekster. Frekvensene av temaer ble videre brukt til å beregne prosentandel av temaene i tekstene. Ved å bruke frekvensene av temaer i tekstene, er det ikke mulig å gjenkjenne hver enkelt elevs svar på spørsmålet om hvorfor de har valgt faget, men temaene i tekstene og fordelingen av disse indikerer på et overordnet nivå hvorfor elever i videregående skole velger programfaget psykologi.

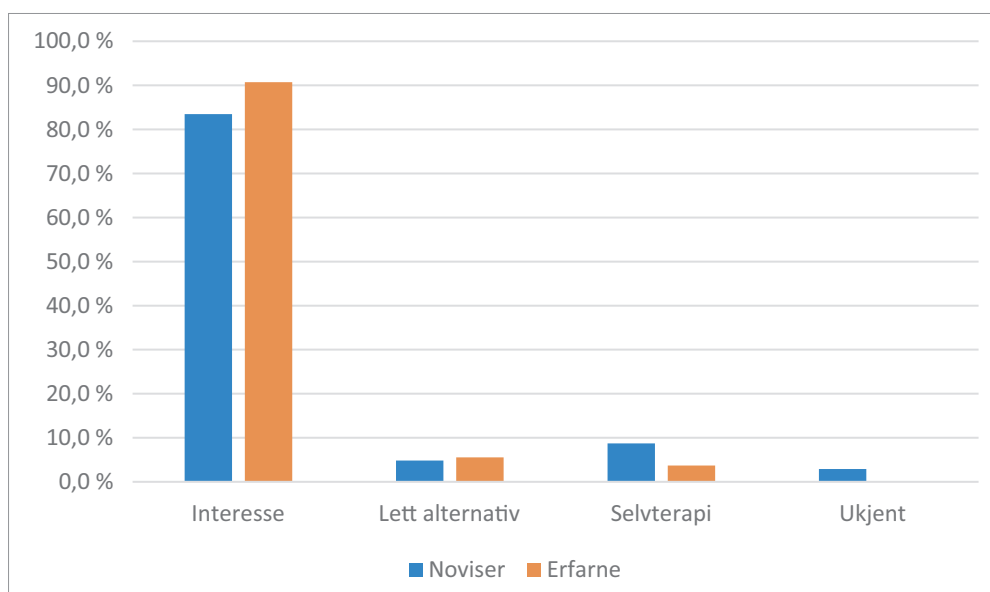
Resultater

Motivasjon for å velge faget

Av 157 elever ($n = 103$ noviser og $n = 54$ erfarne) oppgir 135 ($n = 86$ noviser og $n = 49$ erfarne) interesse som motivasjon for å velge faget. Kun 8 elever ($n = 5$ noviser og $n = 3$ erfarne) oppgir at de har valgt faget fordi de oppfatter det som et lett alternativ / et fag det er lett å få gode karakterer i. 11 av elevene ($n = 9$ noviser og $n = 2$ erfarne) oppgir å ha valgt faget fordi de har utfordringer med egen psykisk helse.

Motivasjon før og etter erfaring med faget (før første og før andre år med faget)

39 av elevene i utvalget har svart på hva som er motivene deres for å velge psykologi både første og andre år de valgte faget. Den første gangen de valgte faget hadde de ingen erfaring med det, mens de hadde ett års erfaring andre gang de valgte faget.

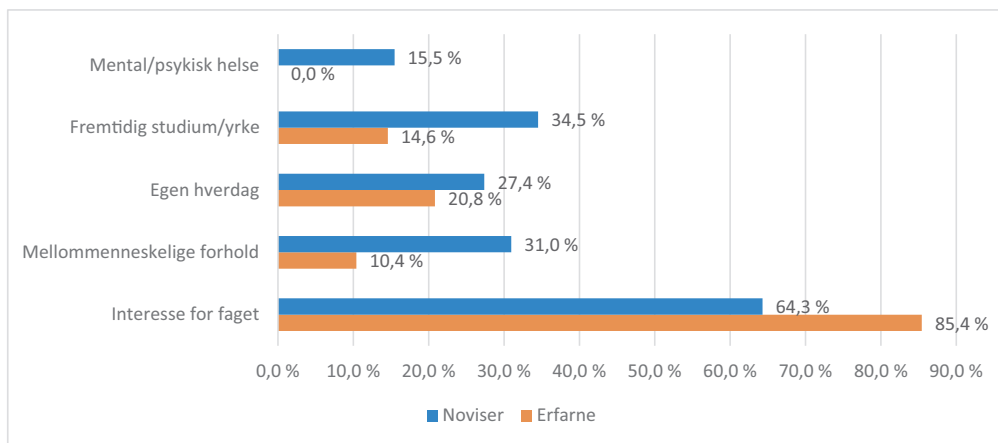
Figur 1. Motivasjon for å velge psykologi oppgitt i prosent for noviser (elever som ikke tidligere har hatt undervisning i faget) og erfarne (elever som har hatt et år undervisning i faget).

På gruppenivå er ikke motivasjonen for å velge psykologi første og andre gang endret. Første år valgte 82 prosent av disse elevene faget på bakgrunn av interesse, 10,3 prosent valgte faget fordi de oppfatter det som et lett alternativ, ingen av disse elevene oppgir utfordringer med egen psykisk helse som årsak for å ha faget mens tre elever (7,7 prosent) ikke oppgir hva som er motivasjonen for å velge psykologi. Ved oppstart av andre år med faget oppgir 89,7 prosent av elevene at de har valgt faget på bakgrunn av interesse, 7,7 prosent har valgt det fordi de opplever det som et lett fag/ lettere enn alternativene, og 2,6 prosent oppgir å ha valgt faget som følge av utfordringer med egen psykisk helse.

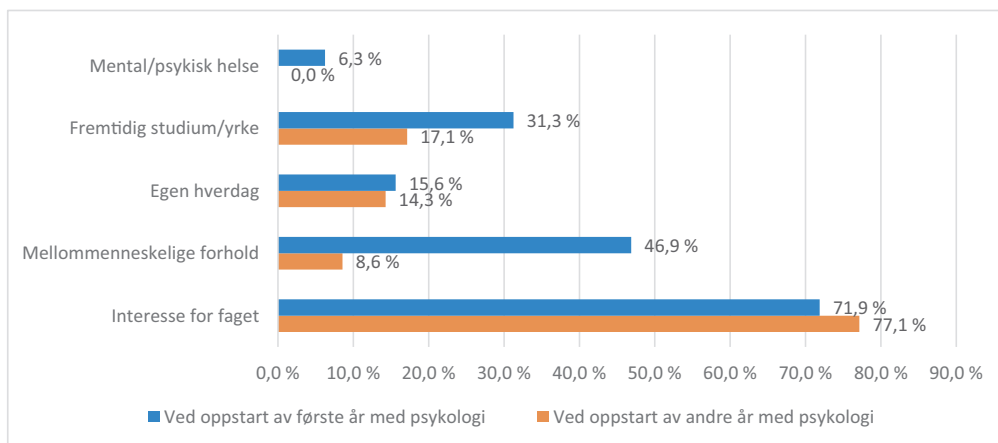
Interesse som motivasjon for valg av faget

135 av 157 elever oppgir å ha valgt faget på bakgrunn av interesse. Interessen er videre spesifisert av 132 elever. Tre elever (to noviser og en erfaren) gir ikke uttrykk for hva interessen er knyttet til. I 54 av tekstene hvor interessen for psykologi er utdypet, er meningsinnholdet i det som beskrives kodet og kategorisert i to eller flere undertemaer av interesse, eksempelvis generell interesse for kunnskapsinnholdet i faget («interesse for faget») og interesse for faget i forbindelse med fremtidig studium eller yrke. I de øvrige tekstene oppgis enten en generell interesse for faget eller interesse knyttet til en av de fire øvrige undertemaene av interesse.

For gruppen av elever som har levert tekstsvaret om hvorfor de har valgt psykologi som fag to ganger (første og andre år de har valgt faget) og gitt uttrykk for at valget er tatt på bakgrunn av interesse, er interessen spesifisert av $n = 31$ første år og $n = 35$ andre år. Kun en elev har ikke oppgitt hva interessen for faget dreier seg om før sitt første år med faget, mens de øvrige har utdypet hva de finner interessant i faget

Figur 2. Spesifisering av interesse for psykologifaget angitt som andel av henholdsvis $n = 84$ noviser og $n = 48$ erfarne elever.

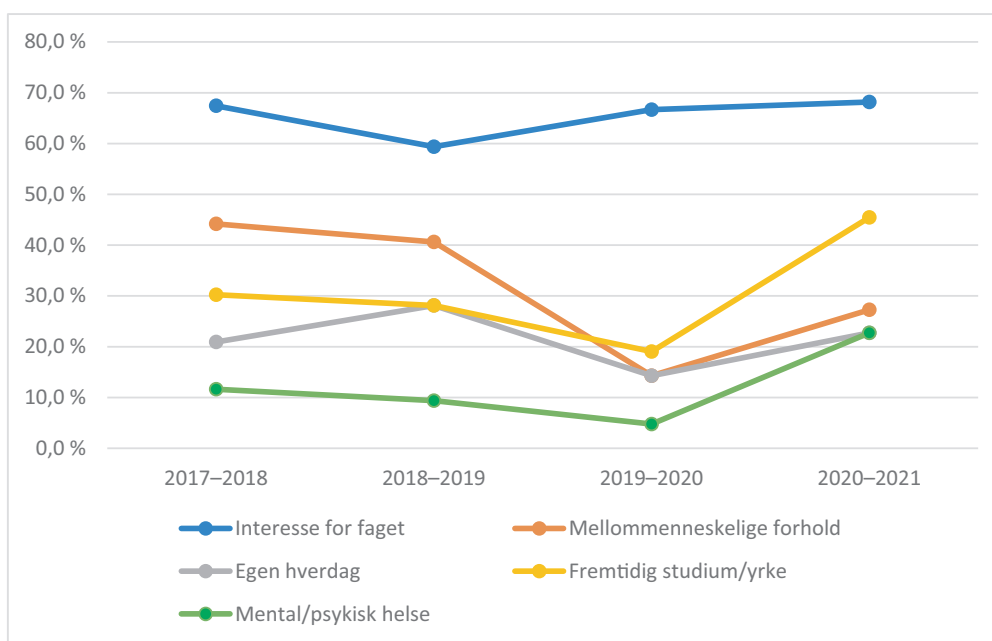

Figur 3. Spesifisering av interesse for psykologifaget av elever som har valgt psykologi som fag to år på rad, $n = 31$ første år og $n = 35$ andre år.

(figur 3). 17 av elevene som har psykologi for første gang, forklarer sin interesse for faget på en slik måte at den sorterer under to eller flere undertemaer. Det samme gjelder for seks av elevene ved oppstart av andre år med psykologi.

Interesse som begrunnelse for novisenes valg av faget, skoleårene 2017–2018 til 2020–2021

Av 196 tekster er 142 tekster skrevet av elever uten erfaring med psykologifaget (103 tekster fra elever som har skrevet tekst kun ved oppstart første år og 39 førsteårstekster fra elever som har valgt psykologi to år). 118 av elevene uttrykker interesse som årsak til de har valgt psykologi. Interessen, slik den beskrives i tekstene, er kategorisert i en til fire av undertemaene i 116 av tekstene. I de øvrige to tekstene er bakgrunn for valg av faget kun angitt som interesse uten at det er utdypet hva interessen er knyttet til.

Figur 4. Novisenes interesse for psykologifaget for hvert av skoleårene 2017–2018 ($n = 43$, 60 prosent avgangselever), 2018–2019 ($n = 30$, 30 prosent avgangselever), 2019–2020 ($n = 21$, 33 prosent avgangselever) og skoleåret 2020–2021 ($n = 22$, 100 prosent avgangselever).

Psykologifagets relevans for fremtidig studium/yrke

Studier og/eller yrker elevene opplever at psykologifaget er relevant for, er blant annet innenfor helse, som medisin/lege og sykepleier, politi, vernepleier, pedagogikk, undervisning/lærer og kriminologi. De aller fleste som oppgir at de har valgt faget fordi det er relevant for fremtidig studium eller yrke, oppgir likevel studier innenfor psykologi og/eller yrke som psykolog.

Diskusjon

Et klart flertall av både nye (83,5 prosent) og mer erfarne (90,7 prosent) psykologielever gir uttrykk for at de har valgt faget på bakgrunn av interesse (*sexy subject*), mens et mindretall oppgir å ha valgt faget fordi de oppfatter det som et lett fag (*rigour*) (4,9 prosent av novisene og 5,6 prosent av de erfarne) eller fordi de har utfordringer med egen psykisk helse (*therapy*) (8,7 prosent av novisene og 3,7 prosent av de erfarne). Den overordnede forklaringen på gruppenivå for å velge faget, hva angår de tre hypotesene, endrer seg i liten grad fra et år til det neste for elevene som velger psykologi for andre gang. Funnene i denne studien føyer seg til det som rapporteres i studier fra Norge (Jacobsen & Diseth, 2020) og Europa for øvrig (e.g., Augustin & Williamson, 2012; Banyard & Duffy, 2014; Sokolová, 2021), der interesse ser ut til å være den viktigste årsaken til at ungdom velger skolefaget psykologi.

Elevene i dette utvalget, i likhet med andre elever fra Norge, Slovakia og England (Banyard & Duffy, 2014; Jacobsen & Diseth, 2020; Sokolová, 2021) som har valgt psykologi som skolefag, uttrykker i liten grad at de opplever faget som et lett fag. Generelt oppfatter elever på videregående nivå psykologifaget som vanskeligere og mer arbeidskrevende enn andre fag (Banyard & Duffy, 2014; Hirschler & Banyard, 2003, referert i Walker, 2010, s. 47). Det er likevel en liten andel elever som velger faget fordi de oppfatter det som et lett fag eller et fag som er lettere enn alternativene. Dette gjelder også for elever som har et års erfaring med faget og som har valgt å fortsette med faget i sitt andre år med programfag. Hva som gjør at elevene oppfatter psykologi som et lett fag også etter de har fått erfaring med det, kommer imidlertid ikke fram av datamaterialet. Dette kan henge sammen med hvilke andre fag de har og derfor sammenligner psykologifaget med, eller det kan være et uttrykk for at de har opplevd at de mestrer faget i større grad enn de mestrer andre fag.

Når det gjelder utfordringer knyttet til egen psykiske helse, fant Jacobsen og Diseth (2020) at 15 prosent av psykologielevene i deres utvalg var enige i utsagnet om at de har valgt psykologi fordi de ønsker å håndtere egne psykiske utfordringer, mens 5,6 prosent av elevene er svært enige i denne påstanden. Jacobsen og Diseth (2020) fant videre at 5,1 prosent av elevene er svært enige i påstanden om at de har valgt faget for å forhindre eller forebygge egne psykiske problemer. Lignende funn er gjort av Walker (2004, referert i Walker 2010, s. 48), der 21 prosent av elevene ved oppstart av undervisning i psykologi spesifiserte personlige utfordringer som årsak til at de valgte faget. Likevel ble personlige utfordringer vurdert som den minst viktige årsaken av lærere og mer erfarne elever for å velge psykologi (Walker, 2004, referert i Walker, 2010, s. 47–48).

Andelen elever i dette datamaterialet som gir uttrykk for at de har valgt faget på bakgrunn av egne psykiske utfordringer, er lavere enn andelen elever i Jacobsen og Diseth (2020) som sier seg enige i denne påstanden, men sammenlignbar med andelen elever som sier seg svært enige i de to nevnte påstandene om psykiske utfordringer og med rangeringa av personlige utfordringer som den minst viktige årsaken for å velge psykologi.

Det er likevel grunn til å tolke disse dataene med forsiktighet. Man kan anta at ikke alle elever som har utfordringer med egen psykisk helse er komfortable med å avsløre dette i en spørreundersøkelse eller i en tekst de skriver ved oppstart av et skolefag. Videre er ikke utfordringer med egen psykisk helse ensbetydende med at elever som opplever dette ikke også har en interesse for psykologifaget av andre grunner. Utfordringer med egen psykisk helse og interesse for psykologifaget er ikke gjensidig utelukkende. Elever som har utfordringer med egen psykisk helse kan oppleve at interessen de har for psykologifaget knytter seg til andre ting ved faget enn et ønske om å bruke faget til å håndtere egne psykiske utfordringer, og derfor ikke oppgi psykiske helseutfordringer som motivasjon for å velge faget.

Samtidig som en relativt liten andel av elevene gir uttrykk for å ha valgt psykologifaget på bakgrunn av egne psykiske utfordringer, uttrykker 15,5 prosent av novisene

som har valgt faget på bakgrunn av interesse at mental/psykisk helse er det eller deler av det de synes er interessant i faget. De mer erfarne elevene gir ikke på samme måte som novisene direkte uttrykk for interesse for mental/psykisk helse i denne studien. Den samme tendensen ses i gruppen av elever som har begrunnet valget av faget både før de har erfaring med faget og etter at de har hatt psykologi i ett år. Interessen for mental/psykisk helse kommer tydeligere til uttrykk i Jacobsen og Diseth (2020), der like i overkant av 80 prosent av elevene er enige eller svært enige i utsagnet om at de har valgt psykologi fordi de ønsker å lære mer om psykisk helse. Dette kan skyldes ulike metoder i datainnsamlingen. Mens Jacobsen og Diseth (2020) benytter spørsmål med lukkede svaralternativer, er det i denne studien ikke lagt føringer for hva elevene skal, kan eller er forventet, å svare. De er altså ikke spurt direkte om psykisk helse, i form av egne helseutfordringer eller interesse for psykisk helse, er årsaken til at de har valgt faget.

Forskjeller i elevenes svar knyttet til interesse ses også med hensyn til uttrykt interesse for mellommenneskelige forhold. Mens 31 prosent av novisene oppgir dette som deler av interessen for faget, gjør kun 10,4 prosent av de erfarne det samme. Forskjellen mellom noviser og erfarne er enda mer uttalt i gruppen av elever som er fulgt over to år. Det ser derfor ut til at elevene, gjennom å ha fått erfaring med psykologifaget, kalibrerer sin oppfatning av hva psykologifaget er og av bredden i faget, og justerer sine forventninger og dermed også sine begrunnelser for å velge faget deretter. En dreining mot en forståelse av bredden i psykologifaget gjenspeiles i at en bredere og mer generell interesse for faget i større grad kommer til uttrykk blant de erfarne elevene enn hos novisene. Blant britiske psykologielever er det kun 19,7 prosent som mener at psykologifaget i stor grad er som forventet (Banyard & Duffy, 2014). Det samme kan altså være tilfellet for norske psykologielever og forklare hvorfor det tilsynelatende er en stor endring i interesse for mellommenneskelige forhold fra det ene året til det neste.

Det er likevel nærliggende å tro at elevene ved direkte spørsmål om betydningen psykologifaget har for deres forståelse av andre, ville gitt et noe annet bilde. Ifølge Augustin og Williamson (2012) oppgir 83,3 prosent av europeisk ungdom som har psykologi som fag at faget er nyttig eller veldig nyttig for forståelsen av andre mennesker når de får direkte spørsmål om dette. Tilsvarene rangerer erfarne psykologielever interesse for mennesker som den nest viktigste grunnen for å velge faget, mens lærere rangerer dette som den viktigste grunnen (Walker, 2004, referert i Walker, 2010, s. 48). Også Jacobsen og Diseth (2020) fant at 76,9 prosent av elevene som ble spurt om hvorfor de har valgt psykologi var enige i utsagnet om at de har valgt faget fordi de er interessert i andre mennesker og ønsker å forstå andre mennesker bedre.

Både novisene og de erfarne oppfatter faget som noe som kan gi dem ferdigheter og kunnskap som kan anvendes i eget liv og egen hverdag, og forklarer interessen sin på bakgrunn av denne forventningen. Dette uttrykkes i noe større grad av novisene enn av de mer erfarne elevene, men framstår likevel som en viktig årsak til interessen de har for psykologifaget også etter at de har fått erfaring med faget. Anvendelse

og relevans, sammen med personlig utvikling, påpekes også som betydningsfullt av lærere som underviser i psykologi (Blåvarg, 2018). Psykologielever oppfatter faget som noe de har personlig nytte av (Jacobsen & Diseth, 2020) og som gir dem bedre forståelse av seg selv (Sokolová, 2021).

Oppfatningen av psykologifaget som noe som kan anvendes i eget liv, sammen med generell interesse for kunnskapsinnholdet i faget, er det som i dette utvalget varierer minst fra år til år. Endringene gjennom de fire skoleårene fra 2017–2018 til 2020–2021 i hva elevene uttrykker at interessen for psykologifaget er knyttet til, er verdt å merke seg av flere årsaker. Hverdagen endret seg for elevene da skolene stengte ned i mars 2020 som en følge av covid-19 pandemien. Kort tid etter at elevene ble pålagt hjemmeskole, ble det uttrykt bekymring for konsekvensene dette kunne ha for barn og unges psykiske helse. Både mediens omtale av barn og unges psykiske helse og de unges egen opplevelse av nedstengingen kan ha påvirket deres interesse for eller søken etter kunnskap om psykisk helse. Det kan se ut til at en slik tendens er fanget opp i dette materialet. Mens den mer generelle interessen for kunnskapsinnholdet i psykologifaget varierer lite i de fire skoleårene fra 2017–2018 til 2020–2021, er det større variasjon knyttet til de fire andre undertemaene av interesse, og særlig interesse for mental/psykisk helse.

Skoleåret 2019–2020 skiller seg ut fra de tre andre ved at det ser ut til at elevene dette året i mindre grad enn de øvrige årene knytter sin interesse for faget til interesse for mellommenneskelige forhold. Mellommenneskelige forhold ser også ut til å være av mindre interesse for elevene ved oppstart av skoleåret 2020–2021. Sistnevnte skoleår er det imidlertid en større andel av elevene som trekker fram interesse for mental/psykisk helse som årsak til at de har valgt faget, og at de opplever faget som relevant for fremtidig studium eller yrke. Det siste kan forklares ved at 100 prosent av novisene i utvalget dette året var avgangselever, og at de derfor kan være mer oppmerksomme på fremtidig studium eller yrke enn de som ikke er avgangselever og som utgjør en større andel av novisene de tre foregående årene.

Interessen for mental/psykisk helse som kommer til uttrykk ved oppstart av skoleåret 2020–2021, skiller seg imidlertid markant fra tidligere år der mellom 4,8 og 11,6 prosent gir uttrykk for at dette er noe av det de finner interessant i psykologifaget, mens 22,7 prosent av elevene gir uttrykk for denne interessen ved oppstart av skoleåret 2020–2021. Hvorvidt dette reflekterer en reell endring i de unges interesse eller om det er en følge av økt omtale i media av særlig unges psykiske helse eller begge deler, kan ikke slås fast på bakgrunn av dette materialet, men materialet indikerer en mulig tendens det vil være interessant å følge med på framover i tid.

Det som tydelig peker seg ut som den viktigste årsaken til at psykologi er et så populært fag blant ungdom i videregående opplæring, er elevenes generelle interesse for kunnskapsinnholdet i psykologi, men også at de opplever ferdigheter og kunnskap de forventer å tilegne seg i faget som relevant både her og nå og i framtiden. Dette kommer til uttrykk som interesse for mellommenneskelige forhold og det som knytter seg til å forstå og samhandle med andre, mental/psykisk helse, økt forståelse

av seg selv og hvorfor man er som man er, og som kunnskap og ferdigheter som vil være nyttig i studier og fremtidige yrker. For å forklare hvorfor psykologifaget er attraktivt blant elever i videregående opplæring, er det derfor ikke tilstrekkelig å forklare dette med interesse for kunnskapsinnholdet i faget, det må også forklares med at psykologi oppfattes som et relevant fag for de unges liv i nåtid og framtid. At kunnskap og ferdigheter elevene tilegner seg gjennom å ha psykologi som fag på skolen er noe de opplever at kan anvendes, gjør at både elever og lærere vurderer faget som relevant ut over det som skjer i klasserommet (Augustin & Williamson, 2012; Banyard & Duffy, 2014; Blåvarg, 2018; Jacobsen & Diseth, 2020; Sokolová, 2021; Walker, 2010).

Studiens begrensinger

En begrensning ved denne studien er at det er elevenes egen psykologilærer som har innhentet svar på spørsmålet om hvorfor elevene har valgt faget. Dette kan ha påvirket elevene på flere måter. For det første kan de ha følt seg forpliktet til å svare på lærerens spørsmål. Dette er forsøkt unngått ved å åpne for å levere blankt. Enkelte elever har valgt å benytte seg av denne muligheten. For det andre vil elevene kunne være oppmerksomme på at det de skriver i tekstene vil utgjøre en del av lærerens førsteinntrykk av dem, til tross for forsikringer om at det de gir uttrykk for hverken vil være til fordel eller ulempe for dem. Dette vil kanskje i særlig grad kunne påvirke elever som har valgt faget fordi de oppfatter det som et fag det er lett å få gode karakterer i eller elever som har valgt faget på bakgrunn av egne psykiske utfordringer. Begge disse gruppene av elever kan ha tilpasset svarene sine til det de tenker læreren finner akseptabelt eller det de selv er komfortable med å dele.

Elever som har valgt faget fordi de oppfatter det som et lett alternativ, kan unnlate å oppgi dette for ikke å støte faglæreren på noe vis eller gi noe de kan oppfatte som et uheldig bilde av seg selv og sin motivasjon for faget. Elever som har valgt faget fordi de har utfordringer med egen psykisk helse og søker svar på det de strever med i psykologifaget, er ikke nødvendigvis komfortable med å være åpne om dette allerede i det første møtet med psykologilæreren. Til tross for disse begrensningene knyttet til datainnsamling, er det elever både blant novisene og de 39 elevene som har valgt faget i to år, og allerede har hatt læreren i ett år når de begynner på sitt andre år, som har gitt uttrykk for at de har valgt faget fordi de opplever det som et fag det er lett å få gode karakterer i eller uttrykker at de har valgt faget på bakgrunn av egne psykiske utfordringer.

Implikasjoner for policy i utdanning av lektorer for trinn 8–13

Det som nå skjer i skolen, er blitt omtalt som en «stille fagrevolusjon (Krumsvik, 2016)». Med økningene vi har sett og ser i faget, utdannes det i dag færre psykologilærere enn det som skal til for å dekke etterspørselen. Etter flere perioder med stengte eller delvis stengte skoler i skoleårene 2019–2020 og 2020–2021, er det blitt varslet

en økning av psykiske utfordringer hos barn og unge. Dette kan gi seg utslag i at flere unge i videregående opplæring velger programfaget psykologi på bakgrunn av egne psykiske utfordringer. I tillegg kan den økende oppmerksomheten og omtalen i media om barn og unges psykiske helse gi økt interesse for mental/psykisk helse spesielt eller for psykologifaget mer generelt. Interessen for faget vil derfor kunne bli ytterligere forsterket, og flere elever enn i dag vil kunne komme til å ønske seg psykologi som programfag i videregående opplæring.

Allerede i skoleåret 2016–2017 var 26 prosent av lærerne som da underviste i faget ikke formelt kvalifisert for det, de hadde mindre enn 60 studiepoeng i psykologi (Jacobsen, 2017). For å kunne møte etterspørselen og sikre kvalifiserte lærere til å undervise i psykologi i videregående opplæring, bør det vurderes å tilby psykologi som et av disiplinfagene i landets lektorutdanninger for trinn 8–13.

Forfatteromtale

Mari Veierud Busch har undervist i psykologi på videregående skole siden 2014 og er forfatter av boka *Psykologididaktikk*. Hun har hatt en rekke engasjement i lektorutdanningen for trinn 8–13 samt i etter- og videreutdanning ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk ved UiT Norges Arktiske universitet.

Referanser

- Augustin, W. & Williamson, M. (2012). *What do our students think of studying psychology?* EFPTA Spring Conference, København. http://www.efpta.org/docs/psysurvey_questionnaire-136745-29-04-2012.pdf
- Banyard, P. & Duffy, K. (2014). Student representations of psychology in the UK. *Psychology Teaching Review*, 20(2), 110–120.
- Blåvarg, E. C. (2018). *Psychology in the curriculum: Expressions of psychological literacy and expected usefulness*. EFPTA 2018 Conference, Reykjavík. <http://www.efpta.org/docs/conferencepresentations/Presentation-EFPTA-2018-for-web-BL-140508-13-07-2018.pdf>
- Jacobsen, A. M. (2017). *Lærerprofesjonaliteten til psykologilærere i videregående skole* [Masteroppgave, Universitetet i Bergen]. BORA. <https://hdl.handle.net/1956/17529>
- Jacobsen, A. M. & Diseth, Å. (2020). Why choose psychology? An investigation of Norwegian high school students. *Psychology Learning & Teaching*, 19(2), 128–142. <https://doi.org/10.1177/1475725719872134>
- Jarvis, M. (2011a). Defending the honour of psychology A-level. *The Psychologist*, 24(9), 674–675. <https://thepsychologist.bps.org.uk/volume-24/edition-9/defending-honour-psychology-level>
- Jarvis, M. (2011b). *Teaching psychology 14–19: Issues and techniques*. Routledge.
- Krumsvik, R. J. (2016, 25. oktober). *Vil du bli psykologilektor?* Psykologisk. <https://psykologisk.no/2016/10/vil-du-bli-psykologilektor/>

- Morris, P. (2003). Not the soft option. *The Psychologist*, 16(10), 510–511. <https://thepsychologist.bps.org.uk/volume-16/edition-10/news>
- Ofsted. (2015). *A-level subject take-up: Numbers and proportions of girls and boys studying A-level subjects in England*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/426646/A_level_subject_take-up.pdf
- Robinson, O. C. (2022). Conducting thematic analysis on brief texts: The structured tabular approach. *Qualitative Psychology*, 9(2), 194–208. <https://doi.org/10.1037/qap0000189>
- Sokolová, L. (2021). Motivation toward choosing psychology as a secondary school subject: A cross-cultural comparison. *Teaching of Psychology*, 50(1), 1–6. <https://doi.org/10.1177/00986283211029938>
- Sokolová, L. & Williamson, M. (2020). The journey into psychology starts at school: Pre-tertiary psychology education in Europe. I G. J. Rich, A. P. López, L. Ebersöhn, J. Taylor & S. Morrissey (Red.), *Teaching psychology around the world* (Bd. 5, s. 340–353). Cambridge Scholars Publishing.
- Utdanningsdirektoratet. (2022). *Karakterstatistikk for videregående skole*. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/karakterer-vgs/>
- Walker, K. (2010). Explaining the popularity of psychology at A-level. *Psychology Teaching Review*, 16(2), 45–53.